

vidt nok. Jeg tror i det Hele, saavidt jeg har Kjendskab til Forholdene derude — mit Kjendskab gaar nogle Aar tilbage i Tiden — at det, som paa en Maade skulde være Kjernen i den hele Undervisning, Agerbrugskemien, den kunde Eleverne først komme til, lige naar de skulde forlade Skolen, idet der maa være gaaet forberedende Studier isorveien. Jeg tror nok, at man tidligere gif for vidt i at dvæle ved disse forberedende Studier. Saavidt jeg veed, gjør man det nu ikke mere; men skjøndt man har begrænset sig, er man dog ikke kommen saa vidt — og man vil aldrig komme saa vidt — at man allerede den første Sommer skulde med tilstrækkelig Nytte kunne beskæftige sig med dette Emne. Er der imidlertid Noget, som man skulde ønske udvidet og vidt drevet ved Landbohøjskolen, saa er det vel netop Undervisning i Kemiens Anvendelse paa selve Agerbruget. — Saa er der Bogholderiet. Jeg har selv været med til at bebrejde Landbohøjskolen, at den paa en Maade ikke tilstrækkelig samlede det, som det kom an paa, det var jo en naturvidenskabelig Højskole, som drev det vidt i mange Retninger, men det Landvæsen, der betaler sig, blev der ikke lagt tilstrækkeligt Estertryk paa, og jeg har tilladt mig at fremhæve det Mærkelige i, at det, som det mere end noget Andet kom an paa i det praktiske Liv, Bogholderiet, altsaa det, som paa en Maade skal samle hele den theoretiske Kundskab, var der ikke Velighed til at lære; den theoretiske Kundskab hos vore store Landmænd er jo endogsaa farlig, naar den ikke holdes i Lønne ved Hjælp af de stadige Beregninger, der maa følge med, og det er jo dog navnlig større Landmænd, der forberedes og opdrages ude paa Skolen. Jeg har havt nogen Velighed til at se Resultaterne af den Uddannelse, som Landmænd faae i andre Lande og da navnlig i vort Naboland Sverige, og sammenligner jeg den med Uddannelsen hos os, da maa jeg sige, at medens der er mange Ting, hvori vi ere vor Nabo langt overlegne, saa er der eet Punkt, hvor det navnlig har forundret mig at se de Andres Fortrin, og det er netop med Hensyn til Kundskab til Bogholderiet. Maa ske kommer det af, at Sverig i saa høi Grad er et industrielt Land, et Hjertergsland; men vist er det, at naar man paa en svensk Herregaard faar en Volskarl selv fra en af de mindre Agerbrugsskoler, saa er han næsten altid fuldstændig inde i Bogholderi; der er ikke nogen svensk Forvalter, som ikke kan føre Bøger. Men hvor mange selv af vore dygtigste og indsigtsfuldeste Landmænd have nogen virkelig Indsigt deri! Skulde man derfor nævne nogen Feil ved vort Landvæsen og da navnlig det større Landvæsen, som dog neppe Nogen, hvor megen Bægt de end lægge paa det mindre Agerbrug, vil negte væsentlige Fortjenester af vor økonomiske Udvikling, saa tror jeg, at man med Lethed kunde blive enig om, at det væsentlig er Bogføring, hvor-

paa det mangler. Jeg skal ikke dvæle ved saadanne Ting, at Landvæsenbogholderi er noget ganske Særegent. Handelsbogholderi, som man kan gaa ind og lære i en Aftenstole, kan slet ikke bruges her; det er et Bogholderi af en hel anden Natur, der kræves, saa at den, der skal anvende en Bogholder paa sin Gaard, kan ingen Vel komme med det almindelige Kjøbmandsbogholderi, der i visse Henseender er simpleere, men i andre Henseender mere indviklet end det, han nødvendigvis maa bruge. — Saa er der Havedyrkingen, og jeg vil da sige, at er der nogen økonomisk Retning, hvor vi have et tydeligt Exempel paa, hvorledes en lille Verdom, der kommer ude fra, kan vikle til uuaadelig Nytte, saa er det netop her. Jeg tvivler ikke om, at det er rigtigt, hvad jeg har læst i en Avis om den Mand, der er ansat ved Landbohøjskolen, og som har bidraget ikke lidt, men overordentlig meget i overordentlig kort Tid til at udvikle Havedyrkingen i visse enkelte Retninger — navnlig Frugttrædyrkingen — rundt omkring i Landet, saa at der er al Grund til at ønske, at han maatte kunne fortsætte sine Bestrebelser i den saa heldigt begyndte Retning. Saa vi tilbage i Tiden og kaste Blikket paa et Par af de Punkter, hvor vi have nogen Havedyrking, der har en økonomisk Betydning for Befolkningen, saa vil det samme vise sig. Tag Amager! og er det da ikke fremmed Paavirkning, der har skabt Havedyrkingen derude? Tag Høvedyrkingen, og det er da en adelig Dame, der sender fire Mænd til Udlandet for at gjøre sig bekendte med denne Dyrkning, en Tanke, som det nu skuldes, at i fire Sogne paa Sjælland have Husmændene ikke saa faa Hundrede Rigsdaler af deres Høvedhaver. Tag Haverne i Sydjylland. Det er Prinds Jørgen, der indfører Frugttrædyrkingen paa Bordingborg Gods. Noget Lignende vistnok paa Laasinge, kort sagt, paa alle Steder kan den økonomiske Havedyrkning formodentlig saalebes føres tilbage til enkelte Personer, og hvis nu ogsaa vi her kunne gjøre Noget i den Retning, saa er der Hundrede mod En for, at det Par Hundrede Rigsdaler, der her er Tale om, ville være vel anvendte og give Befolkningen rundt omkring i Landet mange Hundrede Procent. Saa er der tilbage Undervisning i Samfundshusholdningslære. Jeg tror, at det er ønskeligt, at vore Landmænd lige saa vel som Mænd i andre Stillinger omkring i Landet have god Indsigt i offentlige Forhold, i hele det Liv, der bevæger sig om dem. Er der nogen Retning, hvori Undervisningen i den senere Tid har udvidet sig, saa er det netop i den her omhandlede Retning. Man kan vel allerede nu paa Landbohøjskolen faae nogen Kjendskab til Landboret; men jeg tror, at det er lige saa nødvendigt, at Alle faae nogen Kjendskab til Samfundshusholdningslove, og selv paa vore Folkehøjskoler — i det Mindste paa flere af de største og bedste af dem — gives der jo allerede en saadan Undervisning. Nu siger